

ประเด็นร้อนทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

เพื่อประกอบการแถลงข่าวดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมประจำเดือนพฤษภาคม 2563

เรื่อง: ถอดบทเรียน COVID-19 กับการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

จากสถานการณ์ COVID-19 ทำให้หลายประเทศออกมาตรการล็อกดาวน์ (Lockdown) จำกัดพื้นที่เข้าออกประเทศ จำกัดเวลาการเดินทางออกนอกบ้าน และการปิดกิจการบางประเภท เพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดของไวรัสที่จะขยายตัวเมื่อมีการรวมตัวของคนหมู่มาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตอย่างรุนแรง ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำของห่วงโซ่อุปทาน เช่น กิจการที่พึ่งพาวัตถุดิบจากจีนต้องเผชิญกับปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิต ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม 2563 เนื่องจากจีนปิดเส้นทางการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ทำให้การผลิตสินค้าบางกลุ่มการผลิตต้องหยุดชะงัก ส่งผลให้ไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองต่อความต้องการได้เต็มที่ ประกอบกับการขนส่งสินค้าไปต่างประเทศต้องเผชิญกับมาตรการล็อกดาวน์เช่นเดียวกัน ทำให้การขนส่งสินค้าต้องใช้ระยะเวลาเพิ่มขึ้น Supply Chain จึงมีความไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความผิดปกติที่เกิดขึ้นในครั้งนี้อาจไม่ใช่ครั้งแรกที่ผู้ผลิตทั่วโลกต้องเผชิญกับปัญหา Supply Chain ไม่สมบูรณ์ เพราะเมื่อปี 2554 จากการเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิที่เมืองฟูกูจิม่า ประเทศญี่ปุ่น และอุทกภัยครั้งใหญ่ในประเทศไทย ที่สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อระบบห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และกลุ่มยานยนต์ ที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก ผู้ประกอบการจึงมีการปรับตัวมาเป็นระยะ ด้วยการหาแหล่งวัตถุดิบใหม่ ๆ การขยายฐานการผลิตไปยังประเทศต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นบทเรียนสำคัญที่ผู้ผลิตทุกรายจะต้องศึกษาและหาทางรับมือ เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างที่ต้องเผชิญอยู่ ณ ขณะนี้

โดยวัตถุดิบถือเป็นจุดเริ่มต้นของห่วงโซ่อุปทานและเป็นสิ่งจำเป็นต่อการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองคำสั่งซื้อของลูกค้าที่มีเข้ามา หากเกิดปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบ อาจทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของลูกค้า อาจกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและผลประกอบการของกิจการ ที่ผ่านมาผู้ผลิตส่วนใหญ่ได้วางแนวทางในการบริหารจัดการสินค้าวัตถุดิบเป็นอย่างดี เช่น การกำหนดเกณฑ์ประเมินและจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น การกำหนดแนวทางเพื่อกำจัดสิ่งที่จะก่อให้เกิดความล้มเหลวจากข้อผิดพลาดในจุดเดียว การจัดหา Supplier สำรองมากกว่า 2 แห่งที่จะช่วยกระจายความเสี่ยงเมื่อ Supplier บางแห่งเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น แต่จากสถานการณ์ COVID-19 ในช่วงไตรมาส 1/2563 ที่ผ่านมา ผู้ผลิตไทยต้องเผชิญกับการขาดแคลนวัตถุดิบครั้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งซ้ำเติมสถานการณ์ที่ระดับคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าหดตัวอย่างรุนแรง ดังรายละเอียดของสถานการณ์นำเข้าวัตถุดิบของไทย ดังนี้

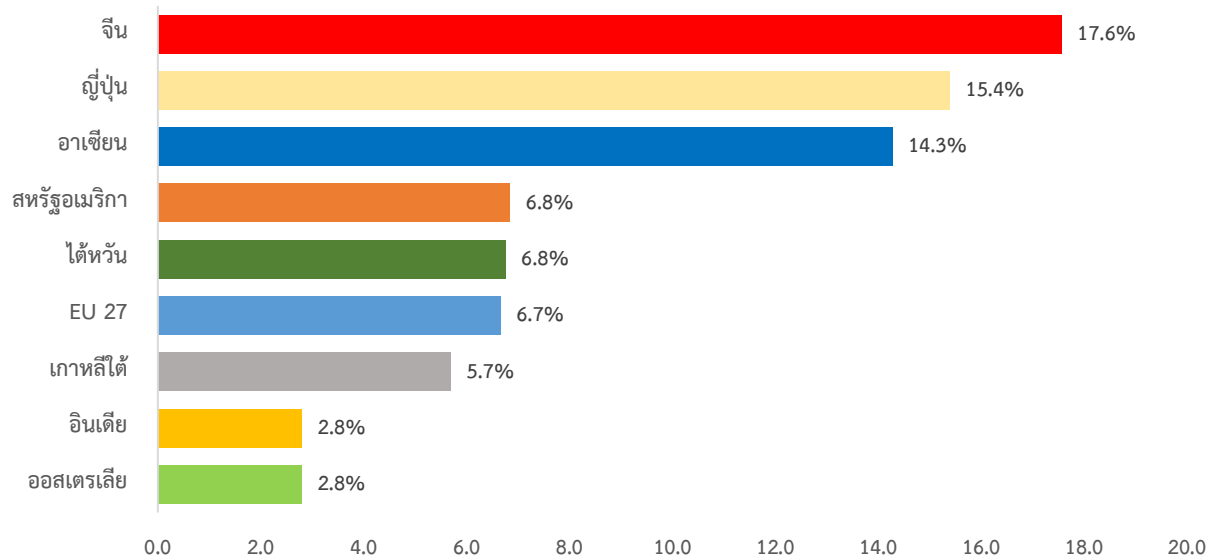
■ เรียนรู้แหล่งที่มาของสินค้าวัตถุดิบที่สำคัญของผู้ผลิตภาคอุตสาหกรรมไทย

หากพิจารณาภาพรวมแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ไทยนำเข้าจากประเทศหรือกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (2560-2562)¹ พบว่า ประเทศไทยนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ ซึ่งมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณปีละ 3 ล้านล้านบาท โดยประเทศไทยนำเข้าวัตถุดิบสูงสุด 7 อันดับแรก ได้แก่

- **อันดับ 1 ประเทศจีน** มีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบเฉลี่ยร้อยละ 17.6 โดยมีสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่สำคัญ ได้แก่ เคมีภัณฑ์ ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรกล/เครื่องจักรไฟฟ้า อุปกรณ์และส่วนประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ เหล็กและผลิตภัณฑ์จากเหล็ก ส่วนประกอบและชิ้นส่วนยานยนต์ สินแร่โลหะและเศษโลหะ แผงวงจรไฟฟ้า ลวดและสายเคเบิล ผ้าฝ้าย วงจรพิมพ์ ไตโอด ทรานซิสเตอร์และอุปกรณ์กึ่งตัวนำ เป็นต้น
- **อันดับ 2 ประเทศญี่ปุ่น** มีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบเฉลี่ยร้อยละ 15.4 โดยมีสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรกล/เครื่องจักรไฟฟ้า เหล็กและผลิตภัณฑ์จากเหล็ก ส่วนประกอบและชิ้นส่วนยานยนต์ แผงวงจรไฟฟ้า สินแร่โลหะและเศษโลหะ เป็นต้น
- **อันดับ 3 อาเซียน (ASEAN 8)** มีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบเฉลี่ยร้อยละ 14.3 โดยมีสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่สำคัญ ได้แก่ อุปกรณ์และส่วนประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรไฟฟ้า สินแร่โลหะและเศษโลหะ แผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น
- **อันดับ 4 ประเทศสหรัฐอเมริกา และไต้หวัน** มีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบเฉลี่ยเท่ากันที่ร้อยละ 6.8 โดยสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรกล/เครื่องจักรไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช แผงวงจรไฟฟ้า ส่วนประกอบและชิ้นส่วนยานยนต์ อุปกรณ์การบินและชิ้นส่วน เป็นต้น ขณะที่สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่นำเข้าจากไต้หวัน ได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรกล/เครื่องจักรไฟฟ้า สินแร่โลหะและเศษโลหะ ผ้าฝ้าย ส่วนประกอบและชิ้นส่วนยานยนต์ สัตว์น้ำสด แช่เย็น/แช่แข็ง เป็นต้น
- **อันดับ 5 สหภาพยุโรป (EU 27)** มีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบเฉลี่ยร้อยละ 6.7 โดยมีสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรกล/เครื่องจักรไฟฟ้า อุปกรณ์การบินและชิ้นส่วน ส่วนประกอบและชิ้นส่วนยานยนต์ แผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น
- **อันดับ 6 ประเทศเกาหลีใต้** มีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบเฉลี่ยร้อยละ 5.7 โดยมีสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่สำคัญ ได้แก่ เหล็กและผลิตภัณฑ์จากเหล็ก เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรกล/เครื่องจักรไฟฟ้า สินแร่โลหะและเศษโลหะ อุปกรณ์การบินและชิ้นส่วน พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เป็นต้น

¹ ที่มา : มูลค่านำเข้าสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร, (สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563)

- **อันดับ 7 ประเทศอินเดีย และออสเตรเลีย** มีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบเฉลี่ยเท่ากับที่ร้อยละ 2.8 โดยสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่นำเข้าจากอินเดีย ได้แก่ ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักรกล เคมีภัณฑ์ ส่วนประกอบและชิ้นส่วนยานยนต์ สินแร่โลหะและเศษโลหะ ผลิตภัณฑ์ทางเวชกรรมและเภสัชกรรม สัตว์น้ำสดแช่เย็น/แช่แข็ง พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เป็นต้น ขณะที่สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่นำเข้าจากออสเตรเลีย ได้แก่ น้ำมันดิบ ถ่านหิน สินแร่โลหะและเศษโลหะ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เคมีภัณฑ์ เหล็กและผลิตภัณฑ์จากเหล็ก เป็นต้น

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูลในระบบสืบค้นสถิติการค้าไทย, มูลค่านำเข้าหมวดสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร, (สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563)

ภาพที่ 1 สัดส่วนประเทศหรือกลุ่มประเทศที่ไทยนำเข้าสินค้าหมวดวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปสูงสุด 7 อันดับแรกเฉลี่ย 3 ปี (2560-2562)

▪ **เรียนรู้ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบของผู้ผลิตภาคอุตสาหกรรมไทย จากสถานการณ์ COVID-19**

จากการติดตามและสืบค้นข้อมูลสถิติการนำเข้าวัตถุดิบ พบว่า ประเทศไทยพึ่งพาสินค้าวัตถุดิบในลำดับต้น ๆ ล้วนเป็นประเทศที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ COVID-19 เป็นประเทศแรก ๆ ของโลก ขณะที่บางประเทศยังคงเป็นศูนย์กลางการแพร่ระบาดในปัจจุบัน และทุกประเทศล้วนใช้มาตรการล็อกดาวน์ (Lockdown) จำกัดพื้นที่เข้าออกประเทศ จำกัดเวลาการเดินทางออกนอกบ้าน และการปิดกิจการบางประเภท เพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดของไวรัสที่จะขยายตัวเมื่อมีการรวมตัวของคนหมู่มาก

โดยการนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศเหล่านี้ ต้องเผชิญผลกระทบหรือไม่ จำเป็นจะต้องพิจารณาจากสถานการณ์ใน 3 เดือนแรกของปี 2563 ที่เป็นช่วงเริ่มต้นของการแพร่ระบาด COVID-19 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบทิศทางการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปของไทยในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2563 (COVID-19) กับช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อนหน้า

มูลค่าการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปของไทย (หน่วย: ล้านบาท)							อัตราการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า (%)			อัตราการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับเดือนก่อนหน้า (%)			
	ม.ค.62	ก.พ.62	มี.ค.62		ม.ค.63	ก.พ.63	มี.ค.63	ม.ค.63	ก.พ.63	มี.ค.63	ม.ค.63	ก.พ.63	มี.ค.63
ทั่วโลก	282,538.15	215,156.15	231,534.68		234,670.47	195,010.20	259,391.97	-16.94	-9.36	12.03	15.01	-16.90	33.01
จีน	53,114.29	36,812.79	41,805.83		50,647.20	25,221.43	51,806.56	-4.64	-31.49	23.92	35.61	-50.20	105.41
ญี่ปุ่น	40,661.63	37,066.20	35,993.58		32,806.37	35,661.06	39,050.59	-19.32	-3.79	8.49	-5.83	8.70	9.50
อาเซียน (ASEAN 8)	38,931.52	36,246.59	36,875.52		37,988.02	40,095.54	58,849.06	-2.42	10.62	59.59	15.45	5.55	46.77
สหรัฐอเมริกา	21,775.50	15,999.54	15,598.82		17,982.21	13,269.67	15,637.03	-17.42	-17.06	0.24	26.83	-26.21	17.84
ไต้หวัน	21,725.96	13,640.74	15,728.11		17,148.80	14,652.64	16,111.92	-21.07	7.42	2.44	35.94	-14.56	9.96
สหภาพยุโรป (EU 27)	18,155.70	15,285.43	16,152.50		15,697.12	12,400.19	13,310.19	-13.54	-18.88	-17.6	17.68	-21.00	7.34
เกาหลีใต้	16,261.69	14,920.84	13,797.66		13,987.76	11,554.28	14,203.78	-13.98	-22.56	2.94	20.54	-17.40	22.93
อินเดีย	8,117.00	6,896.63	6,436.33		7,911.75	8,172.17	6,536.44	-2.53	18.50	1.56	55.75	3.29	-20.02
ออสเตรเลีย	6,894.22	4,948.10	5,301.48		4,191.30	3,201.40	4,075.95	-39.21	-35.30	-23.12	-26.51	-23.62	27.32
ประเทศอื่น ๆ	56,900.64	33,339.29	43,844.85		36,309.94	30,781.82	39,810.45	-36.19	-7.67	-9.20	-0.33	-15.22	29.33

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูลในระบบสืบค้นสถิติการค้าไทย, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร, (สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563)

▪ **สรุปบทเรียนที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์การขาดแคลนวัตถุดิบของผู้ผลิตภาคอุตสาหกรรมไทย ในช่วง 3 เดือนแรก ที่เริ่มมีการแพร่ระบาด COVID-19**

จากการพิจารณามูลค่าการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปของไทยในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2563 ที่เป็นช่วงการแพร่ระบาดไวรัส COVID-19 ทั่วโลก กับช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อนหน้า พบว่า เกือบทุกประเทศที่ไทยนำเข้าสินค้าวัตถุดิบมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบกับ ช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าที่ติดลบทั้งสิ้น ยกเว้นการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มอาเซียน (เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา และบรูไน) ประเทศไต้หวัน และประเทศอินเดีย เนื่องจากประเทศเหล่านี้เป็นแหล่งวัตถุดิบสำรองที่ไทยนำเข้ามาทดแทนวัตถุดิบที่ไม่สามารถนำเข้าได้จากตลาดจีนที่ปิดประเทศในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 อีกทั้งในช่วงต้นของการแพร่ระบาด ประเทศเหล่านี้สามารถควบคุมสถานการณ์ในประเทศของตนให้มียอดผู้ติดเชื้อสะสมในจำนวนที่น้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีในช่วงเริ่มแรก

นอกจากนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบเดือนปัจจุบันเปรียบเทียบกับเดือนก่อนหน้า จะเห็นได้ชัดเจนเลยว่า สถานการณ์ COVID-19 มีส่วนที่กระทบต่อการขาดแคลนวัตถุดิบในภาคการผลิต โดยเฉพาะช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบทั้งหมดของไทยกับเดือนก่อนหน้าสูงถึงร้อยละ 16.90 ซึ่งเกิดจากมาตรการล็อกดาวน์ของจีน เนื่องจากในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 มูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบจากจีนหดตัวจากเดือนก่อนหน้าถึงร้อยละ 50.20 ก่อนที่สถานการณ์ในประเทศจีนจะคลี่คลายในเดือนมีนาคม 2563 จึงทำให้ภาวะการขาดแคลนวัตถุดิบเริ่มปรับตัวดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากอัตราการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับเดือนก่อนหน้าที่มีทิศทางเป็นบวกเกือบทุกประเทศ ยกเว้นอินเดียที่เริ่มมียอดผู้ติดเชื้อจำนวนเพิ่มแบบก้าวกระโดดในเดือนมีนาคม 2563

ทั้งนี้ หากสรุปประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์การขาดแคลนวัตถุดิบของผู้ผลิตภาคอุตสาหกรรมไทย ในช่วง 3 เดือนแรก ที่เริ่มมีการแพร่ระบาด COVID-19 จะสามารถจำแนกเป็นบทเรียนได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. **ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบของภาคการผลิตไทยเป็นผลกระทบระยะสั้นเท่านั้น** เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากประเทศที่ไทยพึ่งพาวัตถุดิบจำนวนมากจากประเทศจีน และประเทศจีนสามารถหยุดการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ภายในประเทศของตนได้อย่างรวดเร็วและเห็นผลในระยะเวลาประมาณ 1 เดือนเศษ ทำให้ภาคอุตสาหกรรมของจีนกลับมาเปิดดำเนินการผลิตและส่งออกสินค้าได้ในเดือนมีนาคม 2563 ซึ่งสะท้อนจากมูลค่าการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบจากจีนในเดือนมีนาคม 2563 ที่เติบโตอย่างก้าวกระโดดจากเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ถึงร้อยละ 105.41 และขยายตัวจากช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 23.92 ทำให้ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบของผู้ผลิตไทยคลี่คลายลงเช่นเดียวกัน

2. ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบของภาคการผลิตไทยกระทบหนักในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้รูปแบบการสต็อกวัตถุดิบในปริมาณน้อย เนื่องจากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กิจกรรมในภาคการผลิตของไทยหลายกิจการ เน้นการบริหารจัดการสต็อกวัตถุดิบคงคลังให้มีปริมาณที่ไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับแผนงานผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิตของกิจการ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่นิยมใช้ระบบการผลิตแบบทันเวลาพอดี หรือ Just in Time เป็นการทำธุรกิจที่ไม่ต้องการให้มีการเก็บสต็อกวัตถุดิบหรือสต็อกสินค้าสำเร็จรูปไว้ในคลังสินค้าของตนในปริมาณมาก หรือหากเป็นไปได้ก็ไม่อยากให้มีการคงค้างวัตถุดิบและสต็อกสินค้าเหล่านี้เลย ทำให้เมื่อเกิดสถานะฉุกเฉิน โดยเฉพาะการล็อกดาวน์ของประเทศที่เป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบ ยิ่งจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจนั้น ๆ นอกเหนือจากปริมาณคำสั่งซื้อใหม่ที่หดตัว การผลิตตามคำสั่งซื้อใหม่ที่มีเข้าอาจไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในช่วงที่เกิดวิกฤต สะท้อนปัญหาจากมูลค่าการนำเข้าสินค้าหมวดอุปกรณ์และชิ้นส่วนยานยนต์ทั้งหมดของไทยที่หดตัวเฉลี่ยร้อยละ 11.6 ในช่วงไตรมาส 1/2563 โดยเฉพาะการนำเข้าจากจีนที่หดตัวเฉลี่ยถึงร้อยละ 21.96 ในช่วงไตรมาส 1/2563 การนำเข้าจากญี่ปุ่นหดตัวเฉลี่ยร้อยละ 14.88 ในช่วงไตรมาส 1/2563 และการนำเข้าจากเกาหลีใต้หดตัวเฉลี่ยร้อยละ 42.10 ในช่วงไตรมาส 1/2563 เป็นต้น

ซึ่งตัวเลขดังกล่าวสอดคล้องกับการสำรวจข้อมูลของสภาหอการค้าญี่ปุ่น-กรุงเทพฯ (JCC) และ เจโทร กรุงเทพมหานคร ที่ทำการสำรวจข้อมูลจากบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย ในประเด็นผลกระทบจากระบาดของไวรัสโควิด-19 (อ้างอิงจาก: *The Japanese Chamber of Commerce, Bangkok* สํารวจเมื่อ 14 ก.พ. 2563) จากผลสำรวจส่วนหนึ่ง พบว่า บริษัทญี่ปุ่นในไทยต้องเผชิญกับปัญหาขาดแคลนชิ้นส่วนและวัตถุดิบนำเข้าจากจีน ซึ่งจำเป็นต้องหยุดการผลิตลงจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยบริษัทอุตสาหกรรมการผลิตราว 81% ได้รับผลกระทบดังกล่าว นอกจากนี้ ยังพบว่าบริษัทเหล่านี้ส่วนใหญ่มีการสต็อกสินค้าชิ้นส่วนและวัตถุดิบสำหรับการผลิตถึงแค่เดือนมีนาคม 2563 เท่านั้น

3. การกระจายฐานการผลิตและลดการพึ่งพาวัตถุดิบจากแหล่งเดียว คือ ทางรอดจากวิกฤต Supply Chain หยุตชะงัก เนื่องจากก่อนเกิดวิกฤต COVID-19 ในครั้งนี้ ห่วงโซ่การผลิตของโลกเคยเผชิญกับหลากหลายวิกฤต และมีการปรับตัวมาแล้วหลายครั้ง โดยยังไม่มีครั้งใดที่การปรับตัวเกิดขึ้นอย่างรุนแรงโดยฉับพลัน เช่น ในช่วงปี 2561-2562 ห่วงโซ่การผลิตโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ต้องเผชิญกับปัญหาจากสงครามทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ทำให้เกิดการย้ายและกระจายฐานการผลิตสินค้าไปแล้วระลอกหนึ่ง ขณะที่ก่อนหน้านี้หากพิจารณาถึงอุตสาหกรรมยานยนต์ในเอเชียก็มีการปรับตัวมาแล้วในปี 2554 หลังเกิดเหตุภัยพิบัติสึนามิครั้งใหญ่ที่เมืองฟูกุชิมะ ประเทศญี่ปุ่น และอุทกภัยครั้งใหญ่ในประเทศไทย ซึ่งทำให้ผู้ผลิตรถยนต์ญี่ปุ่นตัดสินใจกระจายฐานการผลิตไปตั้งนอกประเทศมากขึ้น เพื่อกระจายความเสี่ยง เป็นต้น

ทั้งนี้ ภาครัฐฯ ของไทย อาจพลิกวิกฤตนี้ให้กลายเป็นโอกาสในการดึงดูดนักลงทุนให้ขยายฐานการผลิตเข้ามาในประเทศไทย โดยอาจจุดเด่นในเรื่องมาตรฐานการจัดการด้านสาธารณสุขที่ประเทศไทยมีระบบสุขภาพที่ดีเป็นอันดับ 6 ของโลก ในปี 2562 จากการจัดอันดับของนิตยสาร CEOWORLD นิตยสารด้านธุรกิจของสหรัฐอเมริกา และยังสามารถจัดการกับปัญหาไวรัส COVID-19 ในประเทศได้อย่างเห็นผลภายในระยะเวลา 1-2 เดือน อีกทั้งมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐบาลพยายามพัฒนา หรือแม้กระทั่งโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่อาจสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนต่างชาติย้ายฐานการผลิตมาประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม การขยายหรือย้ายฐานการผลิตอาจต้องใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก หรือบางกลุ่มการผลิตอาจไม่สามารถทำได้เลย โดยเฉพาะสินค้าบางชนิดที่มีโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ เช่น การผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ ซึ่งประกอบด้วยชิ้นส่วนจำนวนมากและมีการแบ่งการผลิตชิ้นส่วนไปยังหลายประเทศตามความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และแรงงาน จนทำให้ได้สินค้าคุณภาพดีและมีราคาที่แข่งขันได้ การปรับห่วงโซ่อุปทานใหม่หรือย้ายฐานการผลิตกลับประเทศของตน อาจทำให้ผู้ผลิตสูญเสียความสามารถในการแข่งขันได้ ขณะที่สินค้าบางประเภท เช่น สินค้ากลุ่มยาและเวชภัณฑ์ กลุ่มอุปกรณ์ทางการแพทย์ อาจไม่สามารถเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานได้ง่าย เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องสิทธิบัตรในการผลิตและความพร้อมด้านเทคโนโลยี

จากประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์การขาดแคลนวัตถุดิบของผู้ผลิตภาคอุตสาหกรรมไทย ทั้ง 3 ประเด็นข้างต้น คาดการณ์ได้ว่า หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 คลี่คลายลง ห่วงโซ่การผลิตของไทยและของโลกอาจจะไม่เปลี่ยนแปลงมาก หรือหากมีการเปลี่ยนแปลงอาจต้องใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงนานพอสมควร แต่ถือเป็นจังหวะที่ดีที่ผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรมของไทยจะได้ทำความเข้าใจกับห่วงโซ่อุปทานของกิจการของตนเองอย่างจริงจัง ได้โอกาสแสวงหาแหล่งวัตถุดิบที่แท้จริงของธุรกิจแทนการรู้จักเพียงผู้ขายวัตถุดิบรายใดรายหนึ่ง อีกทั้ง ภาครัฐฯ อาจต้องมีการทบทวนและทำการศึกษาล่วงหน้าห่วงโซ่อุปทานให้มีความเป็นปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เพื่อกำหนดนโยบายในการส่งเสริมหรือช่วยเหลือภาคอุตสาหกรรมของไทยให้สามารถรอดพ้นวิกฤต Supply Chain หยุตชะงักที่จะอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2563). **มูลค่านำเข้าสินค้า
วัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป**, กระทรวงพาณิชย์ เข้าถึงจาก <http://www2.ops3.moc.go.th/>
(สืบค้นเมื่อ 15 พ.ค. 2563)

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2563). **มูลค่านำเข้าสินค้า
วัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป รายประเทศ**, กระทรวงพาณิชย์ เข้าถึงจาก <http://www2.ops3.moc.go.th/>
(สืบค้นเมื่อ 15 พ.ค. 2563)

สภาหอการค้าญี่ปุ่น-กรุงเทพฯ (2563). **ผลการสำรวจข้อมูลจาก 40 บริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย ในประเด็น
ผลกระทบจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 (14 ก.พ. 63)**, ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ เข้าถึงจาก
<https://www.prachachat.net/world-news/news-421553> (สืบค้นเมื่อ 15 พ.ค. 2563)